

2. Kay, S. 2003. *Zizek. A Critical Introduction*. Cambridge: Polity Pres.
3. Laclau, E., Mouffe, Ch. 2001. *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. London; New York: Verso.
4. Myers, T. 2003. *Slavoj Zizek. Routledge Critical Thinkers*. New York: Verso Second Edition.
5. Wood, K. 2012. *Zizek: reader's guide*/ K. Wood. Wiley-Blackwell: A John Wiley Sons, Ltd, Publication.
6. Zizek, S. 1989. *The Sublime Object of Ideology*. London; New-York: Verso.
7. Zizek, S. 2008. *In Defense of Lost Causes*. London; New-York: Verso.
8. Zizek, S. 2009. *Less than nothing: Hegel and the shadow of dialectical materialism*. London; New York: Verso.
9. Dzhonston, A. 2016. *Ontologiya Zhizheka* [Zizek's Ontology]. M.: Evropa.
10. Zhizhek, S. 2008. *Ustroystvo razryiva: parallaksnoe videnie* [Break Device: parallax View]. M.: Evropa.
11. Zhizhek, S. 2009. *Kukla i karlik: hristianstvo mezhdru eresyu i buntom* [Doll and Dwarf. Christianity Between Heresy and Rebellion]. M.: Evropa.
12. Zhizhek, S. 2008. "K materialisticheskoy teologii" [Toward Materialistic Theology]. *Logos*, 4 (67): 64-67.
13. Lakan, Zh. 2007. *Seminaryi. Kniga 1: Raboty Freyda po tehnikе psihoanaliza* [The Seminar of Jacques Lacan: Book 1, Freud's Papers on Technique]. M.: Gnozis.
14. Lakan, Zh. 2006. *Seminaryi. Kniga 7: Etika psihoanaliza* [The Seminar of Jacques Lacan: Book 7. Ethics of psychoanalysis]. M.: Gnozis.
15. Parker, I. 2010. *Zhizhek: kriticheskoe vvedenie* [Zizek: A Critical Introduction]. Izhevsk: ERGO.

У. П. Кошетар

АСПЕКТЫ ФЕНОМЕНА РАЗРЫВА В ФИЛОСОФСКОЙ КОНЦЕПЦИИ С. ЖИЖЕКА

В статье проведено исследование феномена «разрыв» как составляющей философской концепции словенского философа С. Жижека. Реализация данной цели связана с актуализацией в его творчестве идей психоанализа Ж. Лакана и диалектики Г. Гегеля. Было осуществлено последовательное рассмотрение данной проблемы в историко-философском контексте. Указанное позволило сформировать важное представление об актуализации феномена «разрыв» в постмодернистской философии. *Ключевые слова:* философия постмодерна; разрыв; диалектика; психоанализ; постмарксизм.

U.Koshetar

ASPECTS OF THE GAP PHENOMENON IN S. ŽIŽEK'S PHILOSOPHICAL CONCEPT

Introduction. The philosophy of S. Žižek is one of the challenges of our time. It should not be associated with any tradition. It influences the formation of ideas in political philosophy, postmarxism, poststructuralism, structural psychoanalysis. S. Žižek demonstrated the potential use of psychoanalysis for philosophy, actualized the use of the dialectical method in the philosophical study. The philosopher combines the ideas of ethics, philosophy of politics, philosophy of religion with the problem of gap, as an essential characteristic of any existing being in the texts. **The aim and tasks** are to analyse (in the historical and philosophical context) the influence of the philosophical, culturological, and political scientist conceptions of S. Žižek on the transformation of the idea of the discontinuity proposed by J. Lacan. **Research methods.** Our study uses a set of methods. The system-structural method has allowed to consider each element of philosophical discourse in the projection on the whole. Hermeneutical analysis of S. Žižek's texts and the comparative method, allowed to determine the main sources of influence on the views of the philosopher, in the first place, the ideas of J. Lacan and G. Hegel. **Discussion.** The object of our study is the phenomenon of gap in the philosophical concept of S. Žižek. It correlates with the notion of development and is inherent in the social, political, economic sphere, at every level of civilization development. S. Žižek is an outstanding representative of the philosophy of postmodernism. **Conclusions** S. Žižek believed that the idea of a gap is the main idea of ontological discourse. The problem of ideology, religion, ethics, politics, the subject is solved by understanding of the gap, which accumulates the postulates of dialectics, psychoanalysis, etc., and actualizes them in the postmodern reality. According to the philosopher, consideration of any existing being is possible due to the concept of the gap, which is identical to the notion of difference. In the opinion of S. Žižek, to realize the existence of a gap in reality at the level of the subject, means the prohibition of the object substitution by an object of his desires, by an illusory, phantasmatic design, a certain symbolic order. S. Žižek noted that the subject has all the full freedom and should not rely on external symbolic resistance, external rational thinking. The philosopher stressed that the concept of the gap implies the constant and the axiomatic nature of antagonism in the political space. To S. Žižek's mind, philosophy in relation to the world should take an active position of rearrangement in contrast to the position which represents statements and explanations of it.

Keywords: postmodern philosophy, gap, dialectics, psychoanalysis, postmarxism.

УДК 1:316.77

В. Ю. Крикун

«КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» І «ВОЛЯ ДО ВЛАДИ»: АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка;
e-mail: krikun_vitaly@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-2531-0414

Анотація: у статті досліджуються сутність та основні концепції «комунікативної компетентності», актуальність питання у сьогоденні. Обґрунтовується доречність розширення розуміння комунікативної компетентності не лише як навички граматичної, соціолінгвістичної та стратегічної компетентностей, а також як навички донесення до інших своїх поглядів і захисту їхньої достовірності в умовах цивілізованого втілення «волі до влади». Набуття навички комунікативної компетентності розглядається як результат опанування знань і навичок у галузі логіки, риторики, еристики та психології.

Ключові слова: комунікативна компетентність, моделі комунікативної компетентності, комунікація, комунікативний вплив, «воля до влади».

Вступ

«Комунікативна компетентність» – термін, який використовується для позначення одного з показників розвитку особистості людини і є однією з фундаментальних категорій сучасної освіти. Увага

до комунікативної компетентності суттєво актуалізується за умови демократизації суспільних процесів. Тобто, коли для людини стає корисним оволодіти комунікативними навичками, коли активна

участь у комунікації відкриває шлях до соціальних ліфтів, суспільство звертає увагу на цю сферу знання.

Останнім часом все більше українських дослідників звертають свою увагу на поняття «комунікативна компетентність». Такий стан речей обумовлений переорієнтацією української освіти на компетентнісний підхід, яка має місце в останні роки.

Мета і завдання

Метою даної статті є визначення сутності, основних моделей «комунікативної компетентності» та розкриття значення зазначеної навички для життєдіяльності людини у XXI столітті.

Методологія дослідження

Результати дослідження отримані за рахунок застосування таких методів:

метод історіографічного аналізу для систематизації першоджерел та наукової літератури, які присвячені питанню «комунікативної компетентності»; компаративний метод для зіставлення основних моделей «комунікативної компетентності»; порівняльно-історичний метод при визначенні суспільно-історичних умов, що сприяли актуалізації уваги до комунікативної компетентності.

Основні результати дослідження

Стосовно як змісту, так і самого формулювання терміну «комунікативна компетентність» у науковій спільноті (передусім серед лінгвістів) тривають численні дискусії. У науковій літературі поряд використовуються поняття «компетенція» та «компетентність», і питання співвідношення між ними залишається відкритим. На нашу думку, один із найкращих варіантів вирішення наведеного питання запропонував А. Щукін: компетенція – це «комплекс знань, навичок, умінь, який сформувався під час навчання і становить змістовний компонент освітнього процесу», а компетентність – «якості особистості, що визначають її здатність до виконання діяльності на основі сформованої компетенції» (Щукін, 2003: 142).

Н. Хомський (Noam Chomsky) вважається одним з засновників концепції комунікативної компетентності завдяки тому, що:

1) увів до наукового обігу термін «мовленнєва компетентність», який розглядав як «систему інтелектуальних здібностей, систему знань і переконань, яка розвивається в ранньому дитинстві і у взаємодії з багатьма іншими факторами визначає ті види поведінки, які ми спостерігаємо» (Хомський 8, 1972:15). Основою мовленнєвої компетенції вважав вроджені знання основних лінгвістичних категорій (універсалій), «вивчення яких є вивченням властивостей, які притаманні будь-якій породжуючій граматиці природної мови» (Хомський 7, 1972: 30);

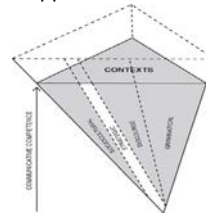
2) запропонував розмежувати «компетенцію» (competence) – знанням своєї мови мовцем/слухачем та «застосуванням» (performance) – безпосереднім застосуванням мови у реальних ситуаціях (Хомський 7, 1972: 9).

Тобто, цим розмежуванням Н. Хомський визначає сферу своїх інтересів, оскільки основну увагу спрямовує саме на ідеальну ситуацію – знання людиною засобів своєї мови, а практичні аспекти застосування мови залишає поза увагою.

Лінгвістична концепція Н. Хомського отримала перспективу для розвитку та розширення і з часом американським дослідником Д. Хаймсом (Dell Hymes) був запропонований новий термін – «комунікативна компетентність».

Д. Хаймс під комунікативною компетентністю запропонував розуміти не тільки лінгвістичну складову комунікативної діяльності людини – бездоганне знання мовцем власної мови і її правильне, граматично коректне, безпомилкове використання, але й соціокультурні фактори – мовець має враховувати соціокультурний аспект спілкування, гетерогенність мовної спільноти, варіативності мовної поведінки в різних ситуаціях тощо. Д. Хаймс розглядав комунікативну компетентність як інтегративне утворення і наголошував, що ставлення, цінності, мотивації та особливості використання мови є невід'ємними її складовими: «... нормальна дитина здобуває знання про висловлювання не тільки з граматичної точки зору, але і з точки зору доречності даного висловлювання. Він або вона повинні здобути навички того, коли слід говорити, а коли ні, що говорити, з ким, де і в якому стилі. Тобто, дитина набуває здатності застосовувати цілий репертуар мовленнєвих конструкцій, брати участь у мовленнєвих ситуаціях і оцінювати комунікативну компетентність інших...» (Хаймс, 1972: 277).

С. Савіньон (Sandra J. Savignon) пропонує під поняттям комунікативна компетентність розуміти здатність особи у належний спосіб діяти в справжніх комунікативних ситуаціях, що передбачає адаптацію лінгвістичної компетенції до базової інформації лінгвістичного і паралінгвістичного характеру відносно одного або декількох співрозмовників (Савіньон, 1972: 8). Також С. Савіньон визначає основні компоненти комунікативної компетентності, які ілюструють процес опанування людиною іноземної мови і подає їх у вигляді перевернутої піраміди.

Основу цієї піраміди складають комунікативні контексти, розширення яких завдяки комунікативному досвіду поступово збільшує (покрщує) комунікативну компетентність особи. Грані

піраміди містять такі компоненти: 1) соціокультурна компетенція – знання національно-культурних особливостей соціальної і мовної поведінки носіїв мови і способів користуватися ними в процесі спілкування; 2) дискурсивна компетенція – використання й інтерпретація форми слів і значення для створення текстів. Ідентифікація ізольованих звуків або слів сприяє інтерпретації загального змісту тексту; 3) стратегічна компетенція – використання вербальної і невербальної комунікативних стратегій з метою компенсації нестачі знань щодо правил використання мовних засобів; 4) граматична компетенція – володіння лінгвістичними принципами, здатність виявляти фонетичні, лексичні, морфологічні, синтаксичні

ознаки мови для конструювання власних слів і висловлювань (Савіньон, 2002: 8-9).

Схожий варіант компонентів комунікативної компетентності подано у роботах М. Канейла та М. Свейна (Michael Canale and Merrill Swain), на думку яких компонентів існує три:

1) граматична компетентність – передбачає обізнаність у знанні лексем, правил морфології, синтаксису, семантики та фонетики;

2) соціолінгвістична компетентність:

а) соціально-культурні правила – є важливими при інтерпретації висловлювань, оскільки досить поширеними є випадки, коли наявною є невідповідність безпосереднього значення висловлювання і задуму мовця;

б) правила дискурсу – спрямовані на питання, пов'язані з комбінуванням висловлювань, а не на граматичну коректність або соціально-культурний зміст.

3) стратегічна компетентність – такі стратегії будуть двох видів:

- стосуються граматичної компетентності (перефразувати незрозумілі граматичні форми);

- стосуються соціолінгвістичної компетентності (стратегії поведінки за умов не зрозумілості соціальних контекстів у комунікації) (Канейл, Свейн, 1981: 32-34).

Аналізуючи численні концепції комунікативної компетентності, яким властивим є міждисциплінарний характер, О. Добротвор пропонує розділити їх на три основні групи:

1) *Інформаційний підхід* – спрямований на вивчення в основному психологічних особливостей прийому та передачі інформації, характеристик учасників комунікації, засобів спілкування (як обміну інформацією).

2) *Лінгвістичний підхід* – у центрі уваги перебуває переважно сфера мовної діяльності людини, вони розглядають мовний акт як основу комунікації, визначаючи розходження структур зовнішньої та внутрішньої мови.

3) *Діяльнісний підхід* – комунікація розглядається як вид діяльності людини, а комунікативна компетентність виявляється тільки в діяльності й зумовлює здатність індивіда (учня) до вирішення проблем, до цілеспрямованої продуктивної діяльності та кооперації (Добротвор, 2013: 58-59).

Всі підходи та концепції об'єднані спільною рисою – визнанням комунікативної компетентності необхідною навичкою освіченої людини, яка виявляє себе у сукупності знань та навичок, потрібних для забезпечення якісної комунікативної взаємодії з іншими людьми.

Як розглянуті попередньо, так і інші концепції комунікативної компетенції відрізняються підходами до:

1) розуміння поняття «компетентність»;

2) розуміння поняття «комунікативна компетентність»;

3) визначення структури та компонентів комунікативної компетентності тощо.

Але спільним є розуміння комунікації як процесу обміну інформацією, що призводить до зосередження уваги, передусім, на застосуванні/опануванні мови і мовних засобів,

соціокультурних аспектах, що впливають на семантику та культуру поведінки у процесі спілкування. В межах нашого дослідження ми пропонуємо подивитись на комунікацію дещо в іншому світлі, а саме як на соціальний феномен, завдання якого полягає не тільки в обміні інформацією або організації співпраці між людьми, але й у виконанні функції специфічного майданчика, що використовується людьми для проведення боротьби за місце в соціальній ієрархії. В межах окресленого підходу поняття «комунікативна компетентність» можна визначити як усвідомлене ставлення до комунікативної діяльності, що передбачає наявність знань та навичок, які здатні забезпечити поширення людиною своїх поглядів в умовах комунікаційної взаємодії з іншими. Тобто комунікативну компетентність можна розглядати не лише як навички належного представлення іншим своїх думок, а, передусім, як здатність відстоювати достовірність своїх поглядів і переконувати інших у їхній доречності.

Підґрунтям такого розуміння комунікативної компетентності можна вважати поняття «воля до влади», яке було базовим у філософській концепції Ф. Ніцше і розглядається як результат суперництва між енергіями, між центрами сил, що змагаються, або центрами влади – волею, кожна з яких прагне посилитись, і які постійно або збільшують свою владу (силу), або втрачають її. «Воля до влади» є досить потужним стимулом людської поведінки, який є наявним в кожній людині на генетичному рівні, а не лише в окремих особистостях. Людина прагне підкорити собі навколишній світ, до складу якого входять і інші люди. Існують вчинки, які нічим іншим не вмотивовані, окрім бажання утвердити себе серед оточуючих людей. Тобто кожна людина намагається ствердитися у факті власного існування й у значущості цього існування. Також важливим мотивом постає ствердження себе в суспільстві, колективі чи групі. Процес комунікації є однією з можливостей, коли людина може домогтися бажаної переваги над іншими і отримати їх визнання. Тобто мова йде про домінування в людських спільнотах за рахунок поширення власного світогляду, ідей шляхом доведення як собі, так і оточуючим власної «кращості».

Комунікативна діяльність дає можливість будь-якій людині цивілізовано реалізувати свою «волю до влади», що суттєво контрастує з не цивілізованим варіантом, а саме з примусом. Для якісного розуміння сутності такого підходу до комунікації і комунікативної компетентності корисно звернутись до історії і зрозуміти, які саме фактори змусили людство ґрунтовно звернути увагу на ефективність комунікаційної діяльності.

Перші теоретичні дослідження у галузі навичок комунікативної компетентності людини були проведені у Стародавній Індії та Стародавній Греції. Датовані такі дослідження приблизно одним періодом – VII-V століття до н. е., але передумови, що їх зумовили, відрізняються.

Передумовою зародження інтересу до знань та навичок, які формують комунікативну компетентність у Стародавній Індії стали соціально важливі філософські диспути. Диспути проводились

між представниками різних брахманських родин (готра) і стосувались обговорення різних підходів до трактування певних ведичних положень. Переможці подібних диспутів отримували настільки значні як іміджеві, так і матеріальні здобутки, що ухилялись від них вважалось соромом, а молоді брахмани одним із перших предметів починали вивчати «ваковакья» – мистецтво ведення диспуту. Задля досягнення перемоги брахманам стало корисно здобути знання і оволодіти навичками з таких напрямків дослідження:

1) логіка – вміння зрозуміло, обґрунтовано, логічно будувати і викладати свої думки;

2) риторика – вміння переконливо доносити до слухачів свої думки;

3) еристика – вміння захищати свою позицію від зазіхань і критикувати своїх опонентів.

Як наслідок, у зв'язку з актуалізацією навичок комунікативної компетенції, в індійському суспільстві VI-III ст. до н. е., розпочались перші теоретичні дослідження логічної, риторичної та еристичної проблематики. Остаточне виокремлення логіки як окремого напрямку дослідження, який розглядається, передусім, як методологія пізнавальної діяльності людини, дослідники пов'язують лише з третім етапом розвитку логіки у Стародавній Індії і філософською спадщиною Дігнаги та Дхармакірті (Маковельський, 2004: 19-210).

У свою чергу, свідомим підґрунтям актуалізації уваги до навичок комунікативної компетентності у Стародавній Греції можна визначити такі передумови:

1) Впровадження «Законів Солона»:

а) керівництво полісом засобом народних зборів (рада чотирьохсот) із залученням до участі не лише заможних, але й незаможних громадян;

б) створення суду присяжних;

в) вимога до громадян представляти свої інтереси у судових або політичних процесах самостійно.

2) Науково-викладацька діяльність софістів, які задовольнили попит громадян Стародавньої Греції на знання та навички, що формують комунікативну компетентність.

Впроваджені в життя основні положення кодексу Солон створили підстави для того, що громадянину полісу, який хотів активно впливати на суспільне життя, отримати можливості для просування сходінками соціальної ієрархії, стало корисним набути освіту й оволодіти навичками комунікативної компетентності. Саме значний попит на вищезазначені навички серед громадян полісів Стародавньої Греції став одним із визначальних факторів, який стимулював активний розвиток як освітньої системи, так і окремих галузей знання. Так, саме у цей період відбулося заснування логіки і риторики у статусі науки, а не просто як напрямку дослідження. Цікаво, що засновником обох вищезгаданих наук став Аристотель, який підкреслював виняткове значення комунікації для життєдіяльності людини і розглядав спілкування як державоутворюючий фактор, а особистостей, які здатні на добровільне існування поза суспільством і

без спілкування, називає або дикими тваринами, або божествами (Аристотель, 1983: 379).

У свою чергу, софісти стали першими теоретиками сфери успішної комунікації і завдяки активній викладацькій діяльності забезпечили швидке поширення своїх знань та світогляду як у Стародавній Греції, так і в сусідніх країнах.

Необхідно відзначити, що суттєвим фактором, який посприяв комунікативній активності софістів та плідності їхніх теоретичних досліджень, стали принципи філософського релятивізму та скептицизму як основоположення софістичного світогляду. Зазначені принципи передбачають специфічне ставлення до змісту комунікації: з двох суперечливих думок більш істинною слід визнати ту, яка є краще обґрунтованою. Як наслідок, завдання софістів зводилось до того, щоб слухачі прихильно поставились саме до їхньої позиції. Задля виконання такого завдання софісти використовували реалії того часу: низький рівень освіти обумовлював низький рівень розвитку навичок критичного мислення і комунікативної компетентності загалом.

Софісти, використовуючи свої знання та навички на практиці, досить швидко стали шанованими і заможними громадянами давньогрецьких полісів. Такий успіх став можливим завдяки тому, що софісти суттєво відрізнялись від більшості інших громадян полісів своїм ставленням до участі у комунікативній діяльності. Передусім, мова йде про свідоме ставлення до комунікації, яке стало можливим завдяки теоретичному вивченню і систематизації знань у основних галузях науки, що відповідають визначальним компонентам комунікативної компетентності: логіка (критичне мислення), риторика, еристика, психологія.

Корисно звернути увагу на визначення поняття «критичне мислення», що запропоноване А. Конверським: «Це усвідомлене відношення до процесу міркування» або більш детально «це вміння будувати доведення і спростування, вміння висувати гіпотези, проводити аналогії, вміння знаходити і усувати помилки у своїх та чужих міркуваннях» (Конверський, 2018: 11).

Розвинуті навички критичного мислення є необхідністю для сучасної, освіченої людини, яка бере активну участь у комунікації, оскільки:

1) логічно не коректно побудовані думки виявляться заплутаними, складними для розуміння для наших співрозмовників;

2) комунікативна взаємодія особистостей передбачає взаємодію точок зору відповідних особистостей і відсутність навичок обґрунтування своєї позиції, аналізу інформації, пошуку помилок як у своїх, так і у чужих міркуваннях мінімізує ефективність такої взаємодії.

Відсутність розвинутих навичок критичного мислення у більшості громадян давньогрецьких полісів активно використовували софісти, які свідомо порушуючи принципи і закони логіки, будували міркування, що містили логічні пастки або софізми – полісемантичні міркування, прихований зміст яких стає зрозумілим лише для уважної, підготовленої людини. Успіх від застосування

софізмів у процесі спілкування з іншими людьми був обумовлений декількома факторами:

1) Утворення софізму відбувається за рахунок свідомого порушення правила логіки, що потребує попереднього усвідомлення основних правил мислення. Тобто софісти, зрозумівши основні канони мисленнєвої діяльності, використовували на свою користь їхні порушення. Такий стан речей був можливим завдяки тому, що більшість людей того часу не переважували себе освітою і навчанням, тим самим створюючи підґрунтя для суттєвої інтелектуальної переваги для софістів. Поряд із цим, необхідно визнати, що софісти користувались не лише логічними помилками, оскільки обґрунтування власної позиції здійснювалось ними на високому рівні якості.

2) Софісти були одними з перших теоретиків у галузі не тільки логіки, але й риторики та еристики. Навички ораторської діяльності та участі у суперечках також були життєво необхідними для софістів, зважаючи на специфіку їхньої діяльності – якщо риторика відповідає за донесення власної позиції до слухачів, то теорія еристики досліджує основні закономірності процесу суперечки та ефективні прийоми для досягнення перемоги.

3) Успіх у комунікації є неможливим без знань та навичок із психології, і софісти у своїй практичній діяльності демонстрували урахування значної кількості психологічних особливостей людини. Так, вони чудово розуміли, що у суперечці перемагає не той, хто представляє істинну позицію, а той, хто досягне прихильності з боку аудиторії. Застосування софізмів відкривало можливість висміяти свого опонента і тим самим дискредитувати його в очах присутніх.

Поряд із софістами, питаннями ефективності комунікативної діяльності цікавились й інші дослідники того часу. Так, Сократ розробив власний метод ефективного переконання – майєвтику. Сократівський метод передбачав застосування засобів логіки, риторики, еристики та психології, але принципово з іншою метою – якщо софісти прагнули перемоги, позірної мудрості, матеріальних і іміджевих здобутків, то Сократ спрямував свої зусилля, передусім, на якісне переконання/зміну поглядів співрозмовника. Більш детально основні принципи майєвтики було розглянуто у нашій статті «Майєвтика Сократа як метод ефективної комунікації».

Обговорення

Розглянуті приклади актуалізації «комунікативної компетентності» у Стародавній Індії та Стародавній Греції демонструють, що оволодіння відповідними навичками стало для звичайних людей певного роду «соціальним ліфтом» і відкривало можливість не тільки для просування драбиною соціальної ієрархії, але й для втілення у життя своїх думок. Поряд із цим, достатньо гостро постало питання про «комунікативну некомпетентність», передусім, у зв'язку з відсутністю необхідної освітньої підготовки. Комунікація передбачає взаємодію учасників, тобто кожен повинен продемонструвати власну компетентність: оратор – у донесенні своїх думок, а слухачі – у критичному сприйнятті почутого.

Формування відповідних навичок має стати одним із фундаментальних завдань системи освіти. Як зазначає Л. Дротянко, формування інформаційної культури «має починатися зі школи, а далі поглиблюватися у вищих навчальних закладах кожної країни, оскільки процеси інформаційної глобалізації охоплюють усю земну кулю» (Дротянко, 2007: 6).

Глобалізація сучасного світу, що підсилена комунікативною насиченістю суспільного життя, висуває до людини у XXI столітті нові, більш високі вимоги.

Висновки

Історія терміну «комунікативна компетентність» бере свій початок з середини 60-рр. ХХ ст., і його зміст, передусім, розглядали у межах лінгвістичного підходу: починаючи від суто синтаксичних аспектів мови розгляд проблематики поступово розширювався до семантичних і прагматичних питань. Але історія комунікативної компетентності як навички є більш тривалою, оскільки з давніх часів уміння ефективно вести комунікацію з іншими було ознакою освіченої і розвинутої особистості і такі люди займали провідні позиції у суспільстві.

Існуючі підходи до «комунікативної компетентності» можна розширити завдяки розумінню комунікативної діяльності як майданчика для реалізації у цивілізованій формі «волі до влади», що властива тією чи іншою мірою кожній людині. Як наслідок, комунікативна компетентність як навичка розкривається у здатності доносити до інших свої думки і відстоювати їхню достовірність. Для виконання такого завдання людині необхідно опанувати такі базові навички:

1) логіки (критичне мислення) – вміння будувати доведення і спростування, вміння висувати гіпотези, проводити аналогії, вміння знаходити і усувати помилки у своїх та чужих міркуваннях;

2) риторики – вміння переконливо і красномовно доносити до співрозмовників свої думки;

3) еристики – навички участі у суперечках: основні прийоми для ефективного захисту своєї позиції і руйнування позицій опонентів;

4) психології – урахування психологічних факторів за умов комунікативної діяльності.

Сьогодення називають добою «постправди». Це обумовлено значною девальвацією правди і релятивістському ставленні до неї. Поняття «правда» поступилося місцем поняттям «моє бачення» або «моя правда» з усіма відповідними наслідками. Діяльність ЗМІ у багатьох випадках спрямована не на правдиве висвітлення подій, а на потрібне замовнику. І в усьому цьому хаосі потоків контенту розібратись дуже важко. На допомогу сучасній людині має прийти якісна освіта, що здатна сприяти набуттю навичок «комунікативної компетентності» в усіх аспектах цього поняття.

Список літератури

1. Аристотель. Сочинения: В 4-х т. Т. 4 / Пер. с древнегреч.; Общ. ред. А. Доватура. – М.: Мысль, 1983. – 830 с.
2. Добротвор О. В. Комунікативна компетентність як предмет наукового дослідження / О. В. Добротвор // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2013. – Вип. 3. – С. 56-62.

3. Дротянко Л. Г. Інформаційне суспільство і сучасний університет / Л. Г. Дротянко // Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія. – 2007. – № 2 (6). – С. 5-8.

4. Конверський А. Є. Критичне мислення. Підручник. / А. Є. Конверський. – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 344 с.

5. Маковельський А. О. История логики / А. О. Маковельський. – М.: Кучково поле, 2004. – 480 с.

6. Щукин А. Н. Методика преподавания русского языка как иностранного : учеб. пос. для вузов / А. Н. Щукин. – М.: Высш. шк., 2003. – 332 с.

7. Хомский Н. Аспекты теории синтаксиса / Н. Хомский; [пер. с англ. В. А. Звегинцева]. – М., Изд-во Моск. ун-та, 1972. – 129 с.

8. Хомский Н. Язык и мышление / Н. Хомский. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1972. – 122 с.

9. Canale, M., Swain, M. A Theoretical Framework for Communicative Competence. In Palmer, A., Groot, P., & Tropper, G. (Eds.), *The construct validation of test of communicative competence*, 1981. pp. 31-36.

10. Hymes D.H. On Communicative Competence. In J. B. Pride, & J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics Selected Readings*, 1972. pp. 269-293.

11. Savignon S.J. *Communicative competence: An experiment in foreign language teaching*. Philadelphia, PA: The Center for Curriculum Development. 1972. 115 p.

12. Savignon S.J. *Interpreting communicative language teaching. Context and concerns in teacher education*. – Yale University Press. New Haven & London, 2002. – 243 p.

References

1. Aristotel 1983. *Sochineniya V 4-kh t. T. 4* [Writings]. Moscow: Mysl.

2. Dobrotvor, O. 2013. "Komunikativna kompetentnist yak predmet naukovoogo doslidzhennya" [Communicative Competence as a Subject of Scientific Research]. *Pedagogichnyi protses: teoriya i praktika*, 3: 56-62.

3. Drotanko, L. 2007. "Informatsiyne suspilstvo i suchasny universitet" [Information Society and Modern University]. *Visnik NAU. Seriya: Filosofiya. Kulturologiya*, 2(6): 5-8.

4. Konverskiy, A. 2018. *Kritichne mislennya* [Critical Thinking]. Kiev: Tsentr uchbovoi literaturi.

5. Makovelskiy, A. 2004. *Istoriya logiki* [The History of Logic]. Moscow: Kuchkovo pole.

6. Shchukin, A. 2003. *Metodika prepodavaniya russkogo yazyka kak inostrannogo* [Methodology of Teaching Russian as a Foreign Language: Textbook for High Schools]. Moscow: Vyssh. shk.

7. Khomskiy, N. 1972. *Aspekty teorii sintaksisa* [Aspects of the Theory of Syntax]. Moscow: Izd-vo Mosk. un-ta.

8. Khomskiy, N. 1972. *Yazyk i myshleniye* [Language and Thinking]. Moscow: Izd-vo Mosk. un-ta.

9. Canale, M., Swain, M. 1981. *A Theoretical Framework for Communicative Competence*. In Palmer, A., Groot, P., & Tropper, G. (Eds.), *The construct validation of test of communicative competence*: 31-36.

10. Hymes, D. 1972. *On Communicative Competence*. In J. B. Pride, & J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics Selected Readings*: 269-293.

11. Savignon, S.J. 1972. *Communicative competence: An experiment in foreign language teaching*. Philadelphia, PA: The Center for Curriculum Development.

12. Savignon, S.J. 2002. *Interpreting communicative language teaching. Context and concerns in teacher education*. Yale University Press. New Haven & London.

Ю.В. Крикун

КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ И ВОЛЯ К ВЛАСТИ

В статье рассматриваются такие вопросы, как сущность и основные концепции «коммуникативной компетентности», актуальность выбранной проблематики в современности. Обосновывается уместность расширения понимания коммуникативной компетентности не только как навыков грамматической, социолингвистической и стратегической компетенций, а также как навыков донесения до других своих взглядов и защиты их достоверности в условиях цивилизованного воплощения «воли к власти». Формирование навыка коммуникативной компетентности рассматривается как результат изучения знаний и получения навыков в области логики, риторики, эристики и психологии.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, модели коммуникативной компетентности, коммуникация, коммуникативное влияние, «воля к власти».

V. Krikun

COMMUNICATIVE COMPETENCE AND WILL TO POWER

Introduction. The paper investigates the essence, ways of development of the communicative competence in the process of personality's growth, refers to the main theoretical studies of this phenomenon and estimates their actuality in the current realities. **The aim and the tasks** of the article are to present several important definitions and models of communicative competence. **Research methods.** In the process of the study the method of historiographical analysis – for systematization of primary sources and scientific literature related to "communicative competence"; the comparative-historical method – for identification of socio-historical conditions within the communicative competence; the comparative analysis – for comparing the most important models of communicative competence have been used. **Research results.** The base for efficiency of communicative competence is substantiated by the concern for grammatical, socio-linguistic and strategic competencies and the skills of communicating with other views and asserting their reliability in civilized embodiment of "Will to Power". Acquiring the skills of communicative competence is considered to be a result of mastering the knowledge, and skills in the field of logic, rhetoric, eristic and psychology. **Conclusion.** Nowadays is named the «post true time». This is due to a significant devaluation of the truth and relativistic attitude towards it. The notion of "truth" gave the way to the notion of "my vision" or "my truth" with all the relevant consequences. Media activities, in many cases, are aimed at not the true coverage of events, but at the right consumer. So, the chaos of streaming content is very difficult to handle. A modern person must come to the purpose of high-quality education, promoting the acquisition of skills of "communicative competence" in all aspects of this concept.

Key words: communicative competence, models of communicative competence, communicative process, communicative influence, "Will to Power".